3 1761 08120746 6

Pros'vita
1914, ch.4

AP
58
U5P76
1914
ch.4

сть столітних роковин уродин Тараса Шевченка.

4. За Цьвітень (April) 1914 No. 4.

ed as second-class matter February 6. 1914, at the post office at
ersey City, New Jersey, under the Act of August 24. 1912.

Видане Товариства „Просьвіта“ в Америці.

ЦЬВІТЕНЬ 1914. Ч. 4. APRIL 1914.

ЗМІСТ:

Сьвято весни.
Ворог між нами.
Христос воскрес.
До часу збанок воду носить (2 ілюстр.).
Тополя (1 ілюстрація).
Мати.
На Великдень.
Старинний звичай.
Дні нашої слави і недолі.

ЦІНА 20 ЦЕНТІВ.

НАКЛАДОМ ТОВ. „ПРОСЬВІТА“ В АМЕРИЦІ.

З друкарні „Свободи“ — 83 Grand St., Jersey City, N. J.

1914

LIBRARY
SEP 21 1971
UNIVERSITY OF TORONTO

ENLIGHTENMENT

Published monthly by
THE BOARD OF EDUCATION OF THE LITTLE RUSSIAN NATIONAL UNION OF AMERICA
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Terms of Subscription:

U. S. A. ..... **$1.00** a year
To other countries **$1.50** a year
Single copy..... **20 c.**

AP
58
U5 P76
1914
v. 4

LIBRARY
FEB 10 1969
UNIVERSITY OF TORONTO

Сьвято весни.

Ще з давних часів, коли люди не вміли ні читати ні писати, коли не мали навіть постійних осель у себе, а жили в лїсах, та печерах — сьвято весни було відомим. Сьвято се велике. Ми бачимо як пробуджуєть ся від довгого зимового сну природа, бачимо як житє відносить побіду над смертию. Пригріло весняне сонце, ростопило снїги і леди, що сковували землю і покликало все до житя. Воздух заповнюєть ся голосними хвалебними сьпівами птиць, зеленїють ниви, степи, цьвітуть дерева і пишають ся перед небом своєю красою. Все ніби то сьміє ть ся радіє. Радіє разом з природою і людина. В давні часи, ще в добу до християнства, свою радість люди виявляли в піснях, таньцях, походах та ріжних обрядах. На зелених полях сходились вони великими гуртами, сьпівали пісні веснянки, вели танці, і як могли славили сонце за те, що воно пробудило природу до житя. Минали довгі роки, люди множили ся, гуртували ся в родини, потім в окремі громади, з громад в князївства і царства. Замісць того щоб жити в печерах та лїсах навчили ся будувати собі хати, села і міста.

Навчили ся читати, писати, поодинокі люди і вбили ся в велику силу. Люди з тим поступом втратили і рівність. На землї запанувала кривда, більша частина людий була під гнетом сильних, а сильні в своїх руках тримали всьо, що було на їх користь і доводили слабим, що так се й мусить бути. Проклятє тяжило над бідною людиною і не мала вона втїхи за житя свого, пригноблена, залякана будучими муками. Довгі часи було так. Дійшло до того, ще вже здавало ся, не було найменшої надії на красше.

Та на визвол зійшов Христос, що проголосив всїх рівним перед Богом, всїх рівними на землї. Правда, яку Він голосив не до вподоби була сильним, богачам, книжникам і фарисеям. За правду віддали вони Його на муки смертні. Гадали, що з смертию Христа умре й правда. Та в тім помилились. Смертию своєю Він саму смерть побідив і „отверз врата рая" для всїх людий і возвеселив їх душі. І се велике сьвято, сьвято побіди правди над кривдою, припадає на весну, коли сьвяткують люди перемогу житя над смертию в природї.

Велике і радісне се сьвято для всїх людий. В найбіднїйшій хатї в сей день хоч на годину віє щастєм, найбільш наболїле серце відчуває як тепло любови до людий і надії на лїпшу долю, на красше житє огортають його душу.

Та радість великого сьвята відродженя природи, побіди житя над смертию, хай не минає й нас Русинів-Українців в Америцї. Хай не смутить нас те, що відорвані ми від рідного свого краю. Лиха доля закинула нас тут в далеку країну, але серце наше там, разом з нашими рідними братами, батьками, сестрами й дїтьми. В се велике сьвято проженїм смуток

свій і возвеселім ся разом з иншими людьми. Важко жити в чужім краю, далеко від тої країни, що викохала нас на своїм лоні, колисала нас і сьпівала пісні рідні, але се не буде вічно. Єсть надія на те, що незабаром край наш, наша рідна країна, переживе гірку долю і прийме нас як мати в свої обійми. І в сей день великого загального сьвята не сумом хай обгортають ся серця наші, а щирим бажанєм прискорити той час, коли ми зможемо разом з нашими братами, що лишили ся в рідним краю, відсьвяткувати великий день визволеня нашого краю. Той день буде, все житя України-Руси йде до того. Ще сто літ тому не було надії на те, що наша Україна встане від довгого сну, що вона розібє кайдани і гукне клич до житя. Після того що зробили з нею вороги люті, польські та московські власти, годі було, здаєть ся, й думати про відродженє. Все наше культурне національне й політичне житє було прибите. З того чим жила колись Україна майже нічого не лишило ся і ворог вже тішив ся, що забрав в руки великий богатий край, вільну Україну і повернув її богацтва на свою користь, а людий на своїх рабів.

Але радість ворогів була передвчасною. Рівно сто літ тому весною народив ся під сільською стріхою в крепацькій убогій родині Тарас Шевченко, наш Пророк і Ґеній. Замісць меча, котрим в давні часи боронили наші Герої рідний край — він взяв рідне слово і виступив на боротьбу за рідну Україну, за волю синів її. І слово пролунало як грім.

„І, о диво! трупи встали, і очи роскрили,
„І брат з братом обняли ся і проговорили
„Слово тихої любови во віки і віки...

І як весною пробуджуєть ся природа під горячими промінями сонця, так почала пробуджуватись Україна на горячий заклик свого найкрасшого Сина. Пригадав своїм братам Т. Шевченко про минуле славне нашого краю, про волю, про занедбанє країни, пригадав і те, хто ми, чиїх батьків, чиї діти і гукнув до боротьби за волю, за край. За відважний заклик, за щиру роботу, завдали нашого ґенія в тяжку неволю, замучили його за слово правди за сьвяту науку. Замучили його, але правди й тут не замучили й не вбили. Слово правди стало острійше меча дідівського. Його поставив коло нас на сторожі Шевченко. Його взяли батьки наші і передали нам сей меч боротьби за пробудженє України.

Майже сто літ ведеть ся завзята боротьба за волю України. Зо всіх боків оточені ми ворогами. А найлютійші вороги то польське паньство і московський уряд з великими панами. З ними боротьба йде безперестанно. Сильні вони і богаті, мають богато всього до помочи, мають і богатства, і культуру, хоч і крадену, мають навіть помічників таки з наших людий, котрі як Юди за сребренники продають на муки свою Матір, свій рідний край. Мають вони і військо і гроші зібрані в більшости з наших людий. Миж маємо тілько одно. Маємо на своїм боці слово *правди і віри* в те що беремось за праве діло. І бачимо як з року на рік з дня на день все більше та більше здобуваємо позицій. Ворог не в силї під час противитись нам. Але сї побіди ще не скінчені. Перед нами не один і не два роки ще тяжкої боротьби з ворогом. Боротьба ся буде вимагати від нас і сили і коштів. І в сей день сьвята, радіючи з того, що *правда* бере перемогу над кривдою, житє над смертию, ми не по-

винні забувати своїх обовязків до самих себе і до рідного краю. Як найміцнійше мусимо гуртуватись для боротьби за свої права, як найстараннійше повинні збогачувати себе збруєю для тої боротьби. А найміцнійша, віками випробувана і загартована збруя — то знанє. „В знаню сила" — говорить одно наше прислівє — і се правда. Коли ми будемо мати знанє, то з'уміємо все знайти що потрібно для боротьби, маючи знанє, ми знайдемо і копити і сили і зуміємо побідити своїх ворогів. Не треба казати богато про те, що знанє легко не даєть ся.

Не треба й про те казати, що людині, котра гарує день в день на користь богачів капіталїстів та всїляких людий, що висмоктують з робучого люду його працю і кров, тяжко навіть приступити до науки. Але ми мусимо перемогти все, коли хочемо поліпшити своє житє. Ми мусимо узброїтись для боротьби.

„Боріте ся — поборете", заповів нам наш великий поет. Не забувайте сього заповіту. Виконавши його ми, а коли не ми, то наші діти, зможуть знову повернути до рідного краю, на лоно рідної Матери. Вона має для нас і любов, має вона і скарби віковічні лїси, гори, родючу землю. Все те тепер хоч і на нашій землї та не нам належить. Сильні прибрали богатства наші до рук своїх, а на нас надїли торби, з злиднями, примусили шукати хлїба на чужинї.

Узброєм ся-ж знанями, гуртуймо ся, просьвіщаймо ся, щоб перемогти ворога свого і будучі сьвята „весни" щоб зустрінути весело, радісно разом з далекими і близькими. Хай клич „до просьвіти" буде все між нами.

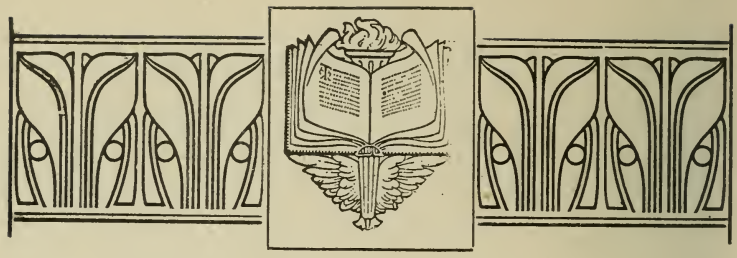

ВОРОГ МІЖ НАМИ.

(Про галицьких москвофілів — хто вони такі й яка їх робота).

Написав

ДМИТРОВИЧ.

Великі простори займає український нарід в Европі — і кілько то ріжних народів сусїдує з ним. З полудня окружають його Мадяри, Румуни, Татари, із сходу і півночи Москалї, а далї Білоруси й Литовцї, з заходу Поляки та Словаки. Ріжно жило ся Українцям з тими сусїдами — і били ся й мирили ся: тай нинї ще спорять вони з ними або й часом мирять ся. Татарів нема нам що бояти ся — з ними почислили ся вже наші дїди й прадїди, Білоруси й Литовцї нинї такі бідні, що потребують ще помочи Українців, за те з Москалями, Поляками, Мадярами, Румунами, Словаками борять ся Українцї до нинї, бо всї вони напирають на них з ріжних сторін й хочуть прилучити до свойого народу. А роблять се вони ріжними способами

й пізнанє сих способів є обовязком кождого сьвідомого Українця, бо инакше він не буде знати, як боронити свій нарід.

Найнебезпечнійші для нас Москалї. Вони мають свою велику й сильну державу, в якій живе понад 35.000.000 Українців, а сею державою править правительство, яке від віків намагаєть ся знищити нас як нарід і злучити в одну цілість з Москалями. А помагають в сім ділї російському правительству вже самі обставини: одна православна віра, яку в Росії визнають і Українці й Москалї, по части спільна минувшість обох народів і подібна азбука. Тому то удало ся російському правительству спинити на довший час розвій українського народу в Росії, чим заподіяно нам величезні шкоди.

Але російському урядови не досить нищеня Українців в своїй державі. Він сягнув далї, поза границї Росії і старав ся також там розширити між Українцями гадку, що вони не Українці, а правдиві Москалї, які повинні злучити ся з російськими Москалями в один нарід і в одну державу. Такі заходи роблено і роблять ся ще й тепер найбільше в Америцї та Галичинї, бо тут розвинуло ся останнїми часами найкрасше українське житє. І знайшли ся тут в Америцї і в Галичинї люди — таки наші ріднесенькі Українцї — які пішли за сею гадкою російського правительства й почали працювати над тим, якби то перемінити український нарід на Москалїв. Таких людий зовемо москвофілами*), ще інакше називають

*) Москвофіл — значить дослівно: той, що любить Москаля, що є приятелем Москаля.

їх кацапами, русофілами, обєдинителями, общерусами, старорусинами, твердими русинами — всї тії назви означають тих самих людий). І про тих москвофілів хочемо поговорити тут близше, щоби ми добре зрозуміли, чого вони хочуть і як нам з ними поступати.

Може неодин розумнїйший скаже: що тут богато говорити... ми не є Москалї, бо по московськи навіть не розуміємо — отже нехай собі москвофіли своє говорять, їх нїхто не буде слухати! Але щож? На лихо пішла частина нашого народу за москвофілами і не хоче бачити того, що вони на злій дорозї. От згадатиб тут хочби наших Лемків, в Галичинї і Америцї, людий добрих і статочних — кілько то між ними москвофілів! До речі тут сказати, що в Америцї, а особливо в Сполучених Державах, російський уряд завзято веде пропаґанду серед Українців, що походять з Галичини. Через своїх попів, місіонарів і инших аґентів він стараєть ся прилучити наших галицьких Українців нїби то до московської віри. Але віра тут єсть тілько способом, а не цїлю. Вся задача російського правительства памятає в тому щоб наших Русинів-Українців перевернути на москалїв. Для сього російське правительство не жалує коштів. Воно має надію, що сї кошти звернуть ся в будучім. Воно знає, що велика частина людий, що прибула сюди на заробітки з часом поверне до рідного краю, до Галичини, Угорщини, Буковини, і коли поверне обмосковленою то буде там серед людий вести пропаґанду на користь Росії. Певна річ, винен тут передовсїм брак просьвіти між нашим людом, але ще більшою причиною того москвофільства між

нашим народом є дуже зручні способи, яких уживають москвофіли, щоби зловити як найбільше людий в свої сіти. Бо вони вміють так замилити очи, що несьвідомому може здавати ся навіть, немов то він робить велике й сьвяте діло, коли йде за ними — і він ніяк не може пізнати, що правда не по його боці.

Ціла справа стане нам ясна, коли подивимо ся, як повстало москвофільство. Український нарід належить до великого племени Славян, де ще маємо: Москалів, Білорусів, Поляків з Кашубами, Лужичан, Чехів, Словаків, Словінців, Сербів з Хорватами, Болгарів. Вернім ся гадкою около сто літ назад. Тоді крім Москалів були всї инші Славяни дуже слабонькі. Чехи вели завзяту боротьбу з Німцями, Поляки з Німцями й Москалями, Словаки й Хорвати змагали ся з Мадярами, а Серби й Болгари стогнали під турецьким ярмом. Отже деякі мудрійші Славяни подумали собі таке: кождий славянський нарід зокрема має не богато сили й тому годі йому остояти ся проти сильнійшого ворога, але всї Славяни разом то така велика сила, що її ніхто не поборе: длятого треба всім Славянам злучити ся разом і так спільними силами бороти ся проти кождого ворога Славян. Така гадка називає ся славянофільством або панслявізмом, а прихильники сеї гадки: славянофіли або панслявісти*).

---

*) Славянофіл — значить дослівно: той, що любить (всїх) Славян: панслявіст — дослівно: всеславянин.

Найскорше повстало славянофільство між Чехами і Словаками, а від них розширило ся воно по всїх славянських землях. І до нас Українців прийшло отсе славянофільство та знайшло між нами не мало прихильників, хоч воно було нам зовсїм непридатне. Бо Український нарід — одинокий між усїми Славянами — веде завзяту боротьбу не так з ворогами Славян, як радше з самими таки Славянами: Москалями й Поляками. Такі ворогн инших Славян, як Нїмцї або Турки майже не стикають ся з нашим народом, а з Мадярами й Румунами іде боротьба тільки на невеликім просторі. Але хоч для Українців було правдиве славянофільство поки що таки неможливе, годї було покинути так легко гадку, що всї Славяни мають собі бути братами — і славянофільство знайшло доступ також до українського серця. На російській Українї творили ся навіть цїлі славянофільські товариства, появили ся писаня в славянофільськім дусї, а такі великі люди, як Тарас Шевченко, були прихильні сьому напрямови. І в Галичинї знайшли ся визначні одиницї, що захопили ся славянофільськими кличами — до них належав такий заслужений муж, як ось Маркіян Шашкевич.

Славянофільство розширило ся, як сказано, досить скоро поміж усїми славянськими народами. Але незабаром показала ся цїкава річ: Кождий славянський нарід розумів отсе славянофільство по свойому, відповідно до того, як вимагала потреба. Воно здавалоб ся, що непорозуміне ту неможливе, бо гадка славянофілів була висказана ясно: всї славянські народи мають лучити ся разом. І всї Славяни справдї годили ся з сею гадкою. Але не

могли вони погодити ся ось в чім: як їм лучити ся разом. Приміром Українці говорили так: нехай усї Славяни злучать ся разом в одну державу і то так, щоби кождий славянський нарід мав свою самоуправу, то значить, щоби жаден славянський нарід не мішав ся в справи другого народу — хиба спільні потреби мали рішати разом відпоручники кождого славянського народу на взір „Злучених Держав". Як бачимо гадка справдї добра і колиб її послухали Славяни, то всї вони жили би в згодї з собою, а не сварили ся й били ся, як се дїєть ся тепер. Але то, що гарне й справедливе, не всїм людям подобаєть ся. Таке стало ся й тут. Гадка, щоби нїякий славянський нарід не мішав ся в справи другого славянського народу, дуже не подобала ся тим Славянам, що хотїли панувати над другими Славянами. А вже найбільше не хотїли пристати на се ті народи, що бажали панувати над Україною. Русь-Україна то край гарний і богатий. Безмежні, а урожайні степи опирають ся тут о море і гори, що криють в собі правдиві скарби: густі лїси простягли ся над чудовими, повними риб ріками, що перетинають сю країну: а здовж їх берегів розкинені міста, місточка й села. І тому той, що панує над Україною, може назвати себе могучим — своєю землею виживить вона не тілько себе саму, але дасть і чужим богато із своїх богатств. Не дармо називають Україну пшихлїрем Европи. А панує над Україною (хоч не над цїлою) инший Славянин-Москаль, який відібрав її знова сусїдному Славянинови Полякови. Отже можна собі представити, як дуже не подобала ся гадка самостійности кождого славянського народу — значить і українського деяким Полякам і Москалям. Поляки сказали таке:

добре, ми годимо ся на се, щоби всї Славяни злучили ся разом до боротьби з Нїмцями (бо з Нїмцями ведуть Поляки завзяту боротьбу), але ся злука має виглядати так, що Поляки повинні мати між Славянами найбільше значінє, а Україна мусить стати частиною Польщі. Отже бачите, що стало ся із славянофільства у Поляків? Рівність між усїми Славянами щезла, а один славянський нарід — Українцї — мав навіть служити Полякам.

Ще лїпше сказали Москалї. Їм славянофільство подобало ся дуже, а ще й до нинї голосить його російське правительство — бодай тодї, коли хоче йти проти Австрії. Богато визначних Москалїв говорило: так є, всї Славяни повинні лучити ся разом, але, розумієть ся, під проводом Росії, яка має між ними заводити лад. Москалї говорять нераз, що вони є найбільшим славянським народом, що вони мають найсильнїйшу славянську державу, отже й їм належить ся пановане над усїми Славянами. Рівність усїх славянських народів поміж собою — так міркували російські славянофіли — то пусте. Славянам треба сильної держави, отже всї Славяни повинні злучити ся в одну російську державу; де буде панувати один російський цар, одна російська православна віра, одна російська державна мова — аж тодї буде Славянам добре! Така гадка називає ся панрусизмом, а її прихильники панрусами*).

Тії московські славянофіли — чи там панруси — звернули увагу передовсїм на Україну. Їм здавало ся, що передовсїм Українцї обовязані перші

*) Панрус — значить дослівно: всерус, той, що хоче, щоби всї пристали до Русів (Москалїв).

піти за їх гадкою. По що їм розвивати ся окремо, самим для себе, коли вони можуть злучити ся з Москалями, приняти їх мову, їх письменьство, їх народність. А коли Українці сказали, що вони дякують гарненько за таку чудову раду, бо вони раді би говорити так, як мати їх учила, і писати своєю рідною мовою і вчити ся нею в школї, тодї московські славянофіли подумали собі: не хочете, то ми вас попросимо. І вони разом з російським правительством стали остро виступати проти українського руху, а вкінці правительство (1876. року) заборонило майже зовсїм печатати в Росії українські книжки, а за прихильність до українського народу карало тяжкими карами. Правительство настрашило ся, щоби стремлїнє до окремішности у Українців не погребало могучости Росії. Бо як сказано вже, Україна се край богатий, хоч з її богатств користають не так Українці, як чужі, се особливо Москалї, що позабирали для себе найкрасшу землю. Страта України була би гробом для могучости Росії — й тому то російське правительство боїть ся навіть тїни українського руху та давить його немилосерно. Кайданами, не любовю хоче воно прикувати Україну до себе. Вправдї недавна війна з Японом, в якій Москалї потерпіли велику невдачу, примусила Росію дати троха свободи своїм горожанам, а разом з сим знести (1905. року) нечувану в сьвітї заборону українського слова, але ще й доси спочиває на російських Українцях тяжка рука російського уряду й не дає їм відітхнути свобіднїйше. Росія держить Україну судорожно, бо знає, що жиє її соками. Ось і маєте славянське братерство. Виходить, що: будеш менї братом, як будеш менї служити.

Але російське правительство і російські славянофіли переконали ся скоро, що силою не докажуть свойого. Вони бачили, що правдиві слова українського поета Тараса Шевченка: „не скуєш душі живої і живого слова — і неситий не впоре на дні моря поля". Народу і його мови не убє ніхто, коли тільки той нарід сам хоче жити й шанувати свою мову. Отже, не дивно, що заходи російського уряду остали марні. Правда, вони спричинили Українцям богато клопоту, ослабили український рух, спинили зріст українського письменьства, але не убили нагоду, бо він до тепер лишив ся Українцем. Український рух, не маючи змоги розвивати ся в Росії, переніс ся до Галичини й відси розходить ся по цілій Руси-Україні. Галичина є від яких 50 літ головним осередком українського житя, українського письменьства, науки, школи. Передовсім Львів гуртує найвизначнійших українських діячів.

От тому Галичина була все і є ще нині солию в оці російському правительству й російським славянофілам. З одного боку є їм не на руку той український рух, який відси виходить, з другого боку думають вони, що мають повне право до Галичини, бо тут мешкають (у східній її части) Русини-Українці, які по їх розуміню є такими самими Москалями, як і правдиві Москалї. Треба тільки витолкувати галицьким Русинам-Українцям, що вони повинні злити ся з Москалями в один нарід, а з Росією в одну державу — і так пташка сама зловить ся в сіти! І тому стали вони ширити в Галичині москвофільство, яке має помочи російському правительству здобути Галичину.

Якжеж ширено отсе галицьке москвофільство? Приглянимо ся його розвоєви, а зрозуміємо всьо. Ми вже бачили, що галицьке москвофільство є тільки галузю російського славянофільства, головна ціль його: працювати над знищенєм власного українського народу в користь чужого московського. Отсе москвофільство не таке дуже давне — воно не має ще навіть 65 літ, бо його початки припадають на 1849. рік. Вправді і перед 1849-им роком було відоме між Українцями-Русинами москвофільство, але воно дуже ріжнило ся від того, яке бачимо в Галичині. Бо давнійше москвофільство — а його початки сягають давних часів, кілька сот літ тому — було тільки більшою або меншою прихильністю до Росії (Москви), а теперішне галицьке москвофільство хоче зовсім знищити український нарід і стерти його з лиця землї.

Ріжні були причини повстаня такого москвофільства в Галичині. Передовсім галицькі Русини самі не знали ще тоді, хто вони є. Простий нарід, який ще так недавно мусів робити панам панщину, не мав почутя своєї народности, хоч він говорив, розуміє ся, українською мовою. Ті, що вчили ся по школах на урядників, говорили або по німецьки або по польськи, а до Русинів мало хто з них признавав ся. Хиба сьвященики — тай то не всї — признавали ся до Русинів. З того виходило таке, що українською мовою говорили тільки люди на селї: мужики й деякі сьвященики. Отже не диво, що українську мову називано хлопською.

Але тая хлопська мова була таки рідною мовою всїх Русинів-Українців, хоч не всї вони хотїли признавати ся до неї. До того на лихо — водило

ся на Україні -Руси таке, що більше як 800 літ не писали Русини своєю рідною мовою, а мовою церковною, яка є мовою не нашою, чужою, бо мовою давних Болгар. Доперва яких 80 літ тому з'явили ся в Галичині люди, які стали голосити, що Русинам треба писати такою самою мовою, якою вони й говорять — себто сею мовою простою, хлопською. Але на се підняли крик наші Русини. Вони стали казати таке; як то?! Ми маємо писати мовою хлопською, а покидати мову сьвяту, якою читаємо в церкві сьвяте письмо! І так почала ся довголітна боротьба проти народної мови, якої не хотіли приняти самі таки Русини. Серед таких обставин легко було защіпити москвофільство і воно стало справді ширити ся серед такої боротьби. Москвофіли, які стали тепер що раз більше піднимати голову, почали доказувати, що справді українською мовою годі писати учені книжки або якісь поважнійші писаня, бо тая мова, якою говорять хиба на селі, не доросла до таких високих річий. Що більше вони навіть прилюдно стали висьмівати свою рідну мову, кажучи, що се мова Грицьків, пастухів, скотопасів... Тай нарешті, говорили москвофіли, — по що нам, Русинам витворювати якесь нове письменьство, коли ми маємо вже готове богате письменьство на московській мові, котре є також „РУССКЕ"! Для поясненя треба додати, що Москалї називають себе „русскими" — подібно, як в Галичині називають себе наші люди „руськими людьми". Тут не будемо говорити про се, чи назва „русскій" належить ся Москалям по правді, чи нї і звідки вона взяла ся — скажемо тільки, що назва „русскій" чи „руський" стала причиною богатьох непорозумінь і се як раз найлїпший спосіб, яким

ловлять Москвофіли наших несьвідомих справи людий. Бо Русини-Українці покидають тепер назву „руський", а приймають назву „український". А роблять вони се з конечности, щоби боронити себе перед Москалями, які загарбали назву „русскій" для себе і кажуть, що кождий „русскій" чи „руський" то Москаль. Щоби зазначити свою окремішність від Москалів, приймають тепер в сьвіті що раз більше для нас назву „український" від головної частини наших земель України над Дніпром — тим більше, що так називали себе наші люди вже від давних часів*). Розумієть ся, москвофілам се дуже не поодобаєть ся, бо вони хотіли би, щоби був тільки один „РУССКІЙ" нарід, себ то Москалї. Тому вони підняли великий крик, що Українці запродали Русь Полякам, бо вирекли ся свойого імени. Є такі наші люди, що повірили тому крикови і кажуть, що справді Українці запродали ся Полякам, хоч Українці тільки не хочуть бути Москалями а з Поляками ведуть боротьбу за свої права, а противно москвофіли запродають ся їм з тілом і душею. Так само хитро зробили москвофіли з письмом. Українці пишуть нині т. зв. фонетикою, яка найбільше відповідає їх мові. Тая фонетика ріжнить ся від московського письма. Очевидно москвофілам не могло таке подобати ся. Вони стали кричати, що Українці запродали (тільки не знати кому) наші давні букви, отже зрадили тим самим наш нарід. А тимчасом письмо а нарід — то

---

*) Під такою назвою знали нашу землю за давних часів і иньші державні народи, як наприклад Французи, Анґлїйці.

що иншого. Люди пишуть так, як умовлять ся між собою учені, а чи будемо писати так чи інакше — се для народу і для мови все одно, аби тільки писати народною мовою. Тай так букви, якими пишемо, не є „руські", бо вони виводять ся від Греків та Болгар. Про яку небудь зраду не може тут бути мови. Але москвофіли кажуть, що фонетика — то убійство для нашого народу — і богато наших людий вірить їм. Однак вистане подумати здоровим розумом, щоби переконати ся, що фонетика не може зашкодити, а скорше помочи нашому народови, бо її лекше навчити ся. . Бо от возьмім таке: в тім письмі, що його хочуть москвофіли (воно називаєть ся „етимольоґія"), є такі букви, які не вимовляєть ся — пр. „ъ" — по щож їх писати?! Або на букву „і" є там аж 6 знаків: и, і, ѣ, ô, ѝ, ѵ — чиж не лїпше замість того писати тільки два знаки: і, ї? Зрештою се питанє, як нам писати, полишім ученим головам.

От такими то способами притягають москвофіли наших людий: як бачимо, вони роблять всьо, щоби затерти ріжницю між Українцями а Москалями.

І роблять так москвофіли не з переконаня, не з великої любови до народу, не з бажаня бачити в будучім наш нарід могутним і великим а тому, що так каже робити їм Росія, російське правительство і Росія за се їм платить.

Як сказано, початків москвофільства належить шукати в 1849 роцї. Саме тодї переходило через Галичину російське військо на поміч австрійському цїсареви проти збунтованих Мадярів. Отже се російське військо ширило у Галичинї москвофільство. Далї жив у Відни при російськім посольстві Михай-

ло Раєвський, православний сьвященик — Москаль родом. Сей Раєвський збирав у себе молодих людий з Галичини, які приїздили до Відня на науку, видавав для них забави і принятя, а серед розмов перетягав їх на сторону Росії. Тії молоді люди мали знакомих у Галичині і їм передавали вони гадки Раєвського. Крім того посилав Раєвський до Галичини богато москвофільських книжок, а навіть і гроші — і приєднував собі так тут людий. Незабаром повстала у Львові ціла громада москвофілів. Москвофіли захопили для себе визначні становиска, а що найважнійше, удало ся їм взяти в свої руки консисторію при церкві сьв. Юра у Львові (відси називано їх „Сьвятоюрцями"), де ділав в їх користь пр. померший недавно крилошанин Антін Петрушевич. Консисторія роздавала сьвященикам парохії, отже не дивно, що москвофільство стало ширити ся між священиками дуже, тим більше, що як який священик виступав проти москвофілів, консисторія уміла знайти вже спосіб, щоби він замовк. Крім того у Львові жив визначний Русин — професор університету Яків Головацький. Він був колись великим прихильником і оборонцем української мови в Галичині, але він мав у Відні брата Івана, який заходив часто до Раєвського, отже під його впливом і ще инших причин став Головацький завзятим москвофілом. А що Яків Головацький був на такім високім становиску, то й не диво, що за ним пішло богато Русинів. Так то запанувало москвофільство між галицькими Русинами.

Але минули яких 12 літ, а москвофіли стали тратити значінє в Галичині, бо тут почав ширити ся щиро народний, український рух. І хто знає, що бу-

ло би стало ся з нашими москвофілами, якби не великі події в сьвіті, які знова двигнули їх високо. Саме тоді вибухло повстанє Поляків проти Росії. Росія повстанє здавила, а щоби забезпечити ся на будуче перед такими несподіванками, стала заводити ріжні переміни в польських землях. А з тими польськими землями в Росії була до недавна злучена дуже нещасна країна, що зветь ся Холмщина від головного її міста Холму. В тій Холмщині мешкає около 200.000 Українців, які до недавна признавали ся до грецько-католицької церкви. Сьвященики Холмщини були переняті польським духом і помагали часом Полякам у повстаню. Російське правительство постановило тепер перемінити Холмян у Москалів, а грецько-католицьку їх віру на російсько-православну. Але що Холмяни не хотіли відступати ані від своєї народности, ані від католицької віри, то російське правительство не завагало ся силою перевести їх на православє. Тому оголошено, щоби до Холмщини йшли урядники й сьвященики та помагали правительству, а за се дістануть вони добру платню. І щож стало ся? Правдиві Москалї не хотіли плямити своїх рук кровю Холмян і не хотіли йти в Холмщину. Зголосили ся до того галицькі москвофіли. Десятками йшли галицькі москвофільські сьвященики й учителї в Холмщину і тут заводили православє при помочи російського війська та російського правительства. Дійшло до страшних річий. На Підлясю і в инших місцевостях полила ся кров, бо російське військо стріляло навіть до українського населеня, але се не здержало наших москвофілів; в Холмщині платили їм добре, отже, що їх обходило се, що десь впали трупи... І так впала в Холмщині унія (греко-католицька віра) головно завдяки галицькому сьвященикови москвофіло-

ви Маркилеви Попелеви, який в нагороду за се зістав навіть православним епископом. Розумієть ся, тії москвофіли, що перейшли до Росії, не тільки покидали свою віру, але також і рідну мову, бо вони говорили й писали від тепер тільки московською мовою.

Холмська справа піднесла значінє москвофілів в Галичині. До того австрійське правительство відвертаєть ся тепер від Русинів, а власть в Галичині переходить в руки Поляків. В Галичині тратять Русини що раз більше значінє, тратять віру в свою силу і з тим більшими надіями звертаєть ся часть Русинів до Росії, сподіваючи ся від неї помочи проти Поляків. Ще стало ся таке, що в 1866. році програла Австрія війну з Прусами, а тоді всї думали, що Галичину забере Росія. Отже москвефіли випливають тепер щораз більше на верх і ведуть провід у житю Галичан більше як 20 літ. І щойно недавно вдало ся зломити їх значінє. Народний рух взяв вкінци над ними верх і від яких 20 літ упадають вони що раз більше. Нині не мають вони вже ніякого значіня в житю Русинів-Українців, а ціла їх робота обмежує ся до того, що вони шкодять Українцям, де тілько дасть ся. А пошкодити можуть вони ще й тепер дуже богато, бо прочуваючи свою смерть, вони хапають ся останніми часами всяких способів, аби себе ратувати. От пр. в Галичині і Америці ширять вони завзято православє. Не наша річ розбирати тут питанє, чи православє добра віра, чи ні, але одно можна певно сказати: тоє православє, яке заводять у Галичині москвофіли, є смертию для нашого народа. Бо москвофілам не ходить тут о віру, а о зближенє Українців до Москалів. І тому ми повинні боронити ся проти того православя всіми силами. Навіть пра-

вославний митрополит з Черновець виступає проти того москвофільського православя, знаючи добре, що се не православє, а царославє — себ то робота в користь російського царя.

І ми не повинні легковажити собі москвофілів, а бороти ся з ними зовсім поважно. Бо хоч москвофіли не мають уже такого значіня, щоби станути на чолї цїлого нашого народу, все таки мають вони ще богато сили. Тая їх сила лежить у грошах. У Львові захопили москвофіли в свої руки такі товариства, що мають мілїоновий маєток, як пр. „Народний Дім" і „Ставропигійський Інститут". Ті два товариства — се головна сила москвофілів. Для народу не зробили тії товариства нїчого, а за се обертають вони свої величезні гроші на ширенє москвофільства, як ось на: видаванє російських часописий і книжок, на виховуванє молодїжи в москвофільськім дусї, на науку московської мови. Тії товариства дбають постійно про се, щоби між нашим народом не розширила ся часами ширша просьвіта, а де можуть, там перешкаджають правдиво народній роботї. Бо задачю москвофільства є спиняти народну просьвіту і держати нарів в темнотї, а з тим і в бідї. Темний нарід не зрозуміє цїлої небезпеки москвофільської роботи, а коли той нарід буде бідний, то він все буде чекати помочи від Росії, де як кажуть москвофіли — правдивий рай для наших людий. А тимчасом в Росії нашим людям ще гірше, як в Галичинї; хто не вірить, нехай поспитає москвофілів, чому то так богато наших людий вандрує з Росії на Амур, на Сибір, до Америки і Бог знає де шукати лїпшої долї — таж з раю нїхто не буде втїкати. В таку біду хочуть загнати наших людий москвофіли і тому їх дуже се болить, що українські товариства старають ся підне-

сти нарід під оглядом просьвіти і під маєтковим зглядом. От тому то, коли Українці заложили товариство „Просьвіта", яке має на цїли дбати про добро нашого народу, заложили зараз москвофіли — за приводом Івана Наумовича — „Общество им. Качковского". І подивіть ся тільки, які книжочки видає се „Общество": московські, аби нарід нїчого не розумів з них, аби був темний і аби все дивив ся на Росію, як на якого Бога. Або знова видає се „Общество" книжки такі, що й сором про них згадувати — такі вони немудрі й самі розумнїйші Москалї висьміваюгь їх...

Далї дістають москвофіли великі гроші з Росії на ширенє своїх гадок. Ми вже згадували про се, що Росія давала від давна гроші на ширенє москвофільства в Галичинї і Америцї. Український народний рух розвиваєть ся і без гроший, але москвофільський рух без гроший не буде розвивати ся. Бо москвофіли се просто платні слуги Росії.

Може дехто з селян скаже на се: або то правда? От я є москвофілом, а не бачив з Росії нїяких гроший... І правду сказав той селянин — він гроший з Росії не буде бачити, бо сї гроші дістають тільки провідники москвофілів. З того всього видимо, чим є москвофіли для нашого народу. Є вони найнебезпечнїйшим ворогом, бо вони самі вийшли з того народу і знають його добре. Свою роботу роблять вони не за дармо — не для ідеї, як то кажемо — а за добру заплату. Щоби дістати отсю заплату, не завагають ся вони допустити ся і найгіршого дїла. А за тую заплату, яку вони мусять ще вижебрати в Росії, поневіряють вони свою мову, свою віру, свій нарід.

Поспитайте їх, що доброго зробили вони для свойого народу за тих 65 лїт?! Нїчого доброго не

зробили!... Хиба позакладали свої товариства проти українських. Але за се забрали вони народови його найбогатші товариства та повели їх на службу Росії. В письменстві не змогли вони видати анї одної визначної сили, але за се видали дуже богато таких писань, з яких сьміеть ся цілий сьвіт. В політичнім житю довели вони до того, що австрійське правительство все не довіряє Русинам-Українцям, бо думає, що всї вони тягнуть за Росією — тому дає воно всьо Полякам, а Українцям дуже мало. Словом, москвофільство се той напрям, що має загнати наш нарід до гробу, котрого задачию є не до житя і могутности вести народ, а до занепаду і смерти. І тому всьо, до чого возьмуть ся москвофіли, стає також мертве: мова, письменство, полїтика, а навіть народний гріш. Чиж не є нашим обовязком втїкати від смерти, боронити ся перед нею?!

Любити горячо свій нарід, любити свою рідню мову, не оглядати ся на нїчию поміч (бо сильна Росія поможе хиба собі самій, а нїколи нам і се вона найлїпше показала на відносинах до Українців російських), працювати для себе самих, а не для чужих, попирати свої щиронародні товариства й школи — отсе наша дорога, якою маємо йти. З людьми, які погорджують своєю власною рідною мовою, які позабирали наші народні маєтки, а дурять нас якимсь російським раєм, не хочемо мати нїчого до дїла, бо ми знаємо отсї сьвяті слова:

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Гляньте! нині вся природа,
Як могутний клич почула,
Від землї до небозвода
Сьвітлі ризи надягнула.
Вся дрожить, филює дожиданєм,
Жде немов чогось з небес
І тихесеньким, звінким зітханєм
Гомонить: Христос воскрес!

Гомонить — понад міста і села,
Аж до могил, що мріють по степови,
Лунає клич, несесь гудьба весела
І будить сонних всїх і кличе до обнови.
І кличе, що і нас по днях наруг, терпіня
Побіда сили смерти жде,
Споза Голготи мук заблисне й нам проміня
І Україна воскресне!

Богдан Лепкий.

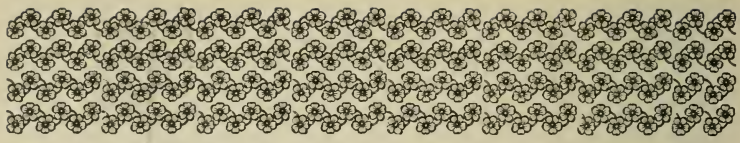

ДО ЧАСУ ЗБАНОК ВОДУ НОСИТЬ.

Перед блискучими вікнами великого золотарського склепу задержав ся автомобіль. З нього висїв елеґантний мущина і сказавши пару слів шоферови, недбало війшов в двері склепу.

Старший чоловік, сивий як голуб, в окулярах, вічливо підійшов до гостя і запитав, яке є його бажанє. Помічник властителя, Джордж Шеррі укладав власне в скриночцї усякі дорогоцїнности. Він від нехочу глянув на гостя і весь задріжав. Скоро однак запанував над своїм зворушенєм: низько похилив своє сполотнїле лице над своєю роботою.

Війшовший легко відклонив ся на низький поклін властителя, добув з золотого футералику візитову картку і подав її властителеви.

„Маю, здаєть ся, приятність говорити з містером Подґерсом?"

Властитель глянув на подану йому картку і ще раз низько вклонив ся.

„До ваших услуг, мильорде".

„Я і моя жінка вибралисьмо ся в подорож та задумуємо кілька днів забавити в вашім цікавім місточку", говорив прибувший. „Днесь як раз припадають її уродини і тому я хотів-би зробити їй малу несподіванку. Властитель Ґренд готелю поручив мені ваш склеп. Чи маєте щось відповідного на складі?"

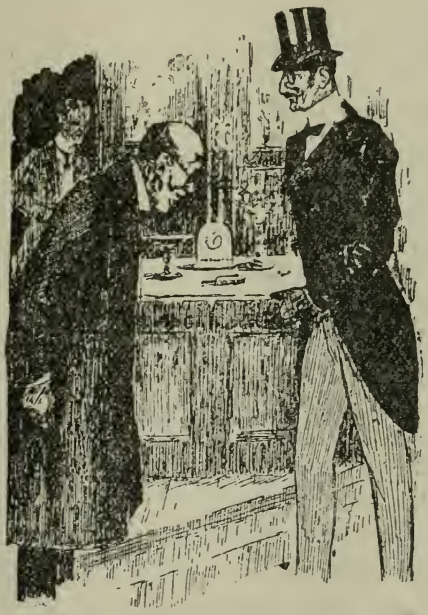

В одну мить в Подґерсї пробудив ся купець. Єсь як раз трафляла ся нагода зробити добрий інтерес, бож льорд не стане торгувати ся за ціну. Зручно розкладав перед гостем дорогоцїнне камінє, вкладане в дорогі перстенї, ланьцушки та нараменники.

Льорд аж засьміяв ся, бачучи таке богатство. „Ви мене майже засипали дорогоцінностями. А я гадав, що се буде дуже легко вибрати щось відповідного. Чи се булоб получене для вас з великими трудами, колиб ви мені так за яку годину принесли дещо з того до вибору, до мого готелю? Моя жінка буде могла там сама собі вибрати, що їй угодно".

„Алеж з найбільшою приятностю. Прошу лиш означити час, а я точно явлю ся".

„Дуже вам вдячний". Гість добув з кишені важкий, золотий годинник. „Тепер є як раз десята. Отже нехай буде точно за годину. Гарну маємо погоду, правда?"

Подґерс гречно потакнув і серед низьких поклонів відвів гостя аж на вулицю. А потім з вдоволенєм затер руки.

„Виглядає, що з того буде добрий інтерес". засьміяв ся сам до себе. „Ходіть но сюди, Шеррі і поможіть мені се золото опять поховати в футерали. Але на милість Бога, чоловіче, що є з вами? Та ви бліді, як крейда".

Джордж промуркотів щось про біль голови і взяв в руки карту, яку лишив гість

Подґерс глянув на нього з тріюмфом

„Так так, молодче, колиб ми мали його майно..."

І аж сам мусів засьміяти ся з своєї гадки. Та Джордж не поділяв веселощів свого шефа. Наче живі стояли в його памяти риси лиця того чоловіка, який в його житю відіграв важну ролю, через якого він потеряв честь, бачив, як всї його мрії і пляни повалили ся. І від того часу одна лиш

гадка наче огень палила його душу: ще раз в житю побачити се лице.

У безсонні ночи, коли згадка про милу гонила сон з його очий, якій він звернув дане йому слово, позаяк майже перед самим вінчанєм стратив посаду та став напятнований, як чоловік без чести, — у такі безсонні ночи у його души зродила ся палюча жажда пімсти.

І позаяк йому видало ся, що тепер прийшла до сього пора, він не був в силї усьміхати ся. Шість місяців по катастрофі він даром усюди старав ся, щоб дістати якусь посаду. Він не мав сьвідоцтв та поручаючих листів, а без таких нікого не хочуть принимати. Подґерс, який власне потрібував помічника, з добродушности, та полягаючи на своїм знаню людий, згодив ся дати йому занятє в своїм склепі. Досьвідний золотар з початку дуже дивував ся, що такий зручний та обзнакомлений з роботою молодець нараз стратив роботу: він заєдно його слїдив, але був на стільки делїкатний, що не хотїв його уразити цікавими питанями. Джордж не розказав йому про своє нещастє, але за те віддав ся з таким пожертвованєм і такою вірностю свому занятю, що в короткім часї з'єднав собі повне признанє і довірє свого шефа. І старий Подґерс тепер навіть не годен був собі виобразити, якби він обходив ся без отсего молодця та поважно над тим застановляв ся, чи не приняти його як спільника.

Джордж Шеррі анї не догадував ся про сї пляни свого шефа. Ним руководило лиш почутє глубокої вдячности для отсего старого чоловіка та далека надія, що таки хоч колись своїй укоханій дївчинї, яка — він знав про се — мимо всього

остала йому вірною, зможе зготовити родинне гнїздочко.

„Незвичайно вічливині добродїй", — говорив старий; „коли їх милість, пані добродїйка є так само вічлива, то я буду дуже щасливий, що з ними стрінув ся.

Джордж опять замуркотів щось незрозумілого та пильно укладав дорогоцїнности. Відвідини чужинця розбурхали в його души цїлу хуртовину. Дикі пляни і гадки снували ся по його голові. Він лиш машинально помагав свому шефови при паковаию дорогоцїнностий і з насупленими бровами приглядав ся, як той лагодив ся до відходу.

В дверох Подґерс ще раз відвернув ся.

„Джордж", сказав він стурбовано; „ви виглядаєте перепрацьований. Пару тижнїв відпочинку, се все, що вам недостає. Будемо мусїли про се подумати".

„Золотий хлопець", говорив дальше сам до себе, йдучи до готелю; „він дїйсно працює понад сили".

„Се перша щира душа, хай його Господь хоронить і надгородить", говорив знова до себе Джордж, відводячи очима старушка.

Його неспокійні гадки, здаєть ся, тепер найшли якусь певну цїль, позаяк і він вхопив за капелюх, замкнув склеп і поспішив за своїм шефом. Він старав ся задержати завсїгди поміж ним а собою віддаль яких сто ярдів. Бачив, як той війшов до готелю. Рішучим кроком війшов також: станув в вестібули.

Тимчасом старий золотар віднайшов кімнати свого купця і запукав до дверий. Льорд повитав його дуже вічливо.

„Точність, се душа інтересу, чи не так, містер Подґерс? Хвилинку ще, кельнер. Що позволите містер: пиклянку портвайну чи коняк? Ми можемо залагоджуючи інтерес залишити всї ті конвенціональні нитивности. Чи не так?"

„Дуже вам з'обовязаний, мильорде", пропенотїв Подґерс.

„Отже Портвайн. Але трохи з поспіхом, кельнер!"

„Як бачу, ви принесли зі собою пів склепу. Моя жінка власне одягає ся в побічній кімнатї. Сейчас тут прийде. Як йде ваш інтерес?"

„Ідучую красненько, несогірше. Чи можна розложити усе тут на столї?"

„Прошу дуже. Ось тут є вільна таца, як раз наче приготована до того".

Подґерс почав добувати зі своїх кишень сіяючі тисячними барвами і огнями дорогоцїнности: розкладав їх на вказаній таци. „На ваше здоровлє", сказав скінчивши і піднїс пиклянку з вином.

„І ваше", відповів льорд. „Прошу лиш сидїти. Як моя жінка здивує ся. Я дїйсно виглядаю, наче який заговірник".

Він встав, перейшов кімнату і запукав до дверий.

„Евелїно", закликав, „чи ще довго?"

Жіночий голос з за дверий просив ще о хвилину терпеливости.

„Ой, сї жінки!, засьміяв ся льорд. „Їх тоалєта, се найважнїйша справа. Та ви се певно самі з досьвіду знаєте, старий друже".

„Я не жонатий", відповів Подґерс.

„Неможливе", закликав льорд з здивованєм.

Відчинив трохи двері і заглянув до другої кімнати.

„Прошу не входити!", залунав відтам сьміючий женський голос. „Ще лиш з якої чверть години!"

Хитаючи головою звернув ся льорд до золотаря.

„А таки буду мусів там вдерти ся. Знаю, що для вас час є дорогий".

„Він є зовсім до вашої розпорядимости", відповів Подґерс.

„О ні, я сего не можу від вас вимагати. Позвольте, за малу хвилину буду тут назад".

Він взяв тацу з дорогоцінностями і пішов з ньою до сумежної кімнати.

„Евеліно", чути було його голос, „тут є мала несподіванка на твої уродини. Вибери собі щось з того".

Містер Подґерс почув оклик захвату і курив дальше своє гаванське циґаро.

„Золотий вуйко", так думав Подґерс. „Один зі старої школи. З таким, то хочби і що дня робити інтереси. Ні заодин кусник не запитав про ціну. Здаєть ся, се для нього є зовсім обоятна річ, коли лиш своїй жінці може зробити приятність. Пошукати таку любов в такім віці".

Цілих пять мінут він снував сї веселі гадки. Нараз сї його мрії зістали перервані. До кімнати вбіг засапаний кельнер.

„Сейчас зійдіть на долину. Але сейчас!"

„На долину? Що — —"

„Сейчас сходіть на долину!", напирав кельнер.

Золотар зовсім збентежений послухав приказуючого зазиву кельнера і не хотів дати віри своїм власним очам на вид того, що побачив в вестібули. Його милість, льорда держав поліціянт кріпко за руку; жінка знова його милости робила скажені з'усиля, щоби вирвати ся з рук Джорджа Шеррі, які держали її наче желїзними клїщами. Один з кельнерів пильнував входових дверий.

„Що се все має значити!", закликав Подґерс з обуренєм. Та нараз блискавицею мигнула в його голові гадка і він кинув ся наперед.

„Опусте!", закричав. „Ти вкрав менї всї мої дорогоцїнности!"

Прихоплений сягнув до кишенї, і почав викидати на землю всї забрані дорогоцїнности. Под-

ґерс збирав їх, з схвильованя сьміючи ся наче дитина.

„Се ваша власність?", запитав коротко сторож публичного безпеченьства.

„Так", закричав Подґерс, „так, так!"

„Гарна історія", зауважив поліціянт, „Ви кельнер, проведіть сю жінку на поліцію, а там певно виявить ся ще не одна гарна історія".

„І я йду з вами", сказав Джордж спокійно, „Ми єсьмо старі, добрі приятелї, ся жінка і я".

Вона під мальовилом уся поблїдла і з острахом поглянула на нього.

„Так, панї. Перед двома роками — в Манчестер", сказав Джордж з гумором. „Тодї ви грали головну ролю, а я став вашою жертвою. Бідний золотарський помічник зістав узнаний винним. Зруйнований, позбавлений чести, обдертий з усїх своїх надїй, я день і ніч заєдно благав Господа, щоби допоміг менї відплатити вам. Ваш помічник тодї був в укритю, та лиш припадково і то на хвилинку вдало ся менї побачити його лице. Але ся хвилинка вистала, що я риси його лиця добре собі затямив. Ваша правда, коли ви говорили; що вийде на яв ще много дечого иншого. Менї нинїшний день винадгородить за два довгі роки страждань".

*

* *

„Джордже", сказав зворушений Подґерс, коли вже пара опустів найшла ся за желїзними кратками, „я сам не знаю, як вам віддячити за сю прислугу."

„Прошу вас і не згадувати про се. Се було моїм обовязком. Я щасливий, що наконець опустів зробило ся нешкідливими.

Я уже від довшого часу ношу ся з одною гадкою", говорив дальше Подґерс. „Я уже постарів ся час би менї подумати трохи про відпочинок. Чи хочете стати моїм спільником, Джордже?"

„Я не маю відповідного капіталу, щоб міг стати вашим спільником."

„Е, се легко дасть ся зробити", продовжав Подґерс. „Ви свою пайку будете поволи сплачувати зі свого заробітку. Я не хотів би вас за нїщо в сьвітї стратити, хлопче".

І перший раз, відколи Джордж став його помічником, він побачив, що щаслива усьмішка розяснила його лице.

Отже ви годите ся," закликав старий; „се мене дуже тїшить".

Джордж хватив його руку і повний вдяки кріпко єї стиснув. Зворушенє не дало йому пару хвилин вимовити слово. Нараз він пристанув.

„Лиш хвилину прошу заждати. Ось тут почта. Хотїв бим передше подати одну телеґраму".

Здаєть ся, що нам вже не потрібно доказувати, до кого була вислана телеґрама. Або і се, що в короткім часї Джордж приголублював свою любку вже у їх власнім, щасливім. родиннім гнїздочку.

Після анґл. ориґіналу вільно переповів

А. Ц.

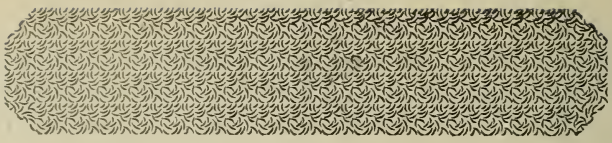

ТОПОЛЯ.

(П. С. Петровській.)

По діброві вітер виє,
Гуляє по полю,
Край дороги гне тополю
До самого долу.
Стан високий, лист широкий —
На-що зеленіє?
Кругом поле, як те море
Широке синіє.
Чумак іде, подивить ся,
Та й голову схилить;
Чабан в ранці з сопілкою
Сяде на могилї,
Подивить ся — серце ниє:
Кругом нї билини!
Одна, одна, як сирота
На чужинї, гине!

Хто-ж викохав тонку, гнучку
В степу погибати?
Пострівайте, все роскажу.
Слухайте дївчата!

Полюбила чорнобрива
Козака дівчина,
Полюбила — не спинила:
Пішов, та й загинув.
Як-би знала, що покине,
Була-б не любила;
Як-би знала, що загине,
Була-б не пустила:
Як-би знала, не ходила б
Пізно за водою,
Не стояла- б до півночи
З милим під вербою:
Як-би знала!...

І то лихо —
Попереду знати,
Що нам в сьвіті зострінеть-ся...
Не знайте, дівчата!
Не питайте свою долю!
Само серце знає,
Кого любить. Нехай вяне,
Поки закопають!
Бо не довго, чорнобриві,
Карі оченята,
Біле личко червоніє
Не довго дівчата!
До полудня, та й завяне,
Брови полиняють...
Кохайте ся ж, любіте ся,
Як серденько знає.

Защебече соловейко
В лузї на калинї,
Заспіває козаченько,
Ходя по долинї.

Виспівує, поки вийде
Чорнобрива з хати;
А він її запитає:
»Чи не била мати?«
Стануть собі, обіймуть ся,
Співа соловейко;
Послухають, розійдуть ся —
Обоє раденькі.
Ніхто того не побачить,
Ніхто не спитає:
»Де ти була? що робила?«
Сама собі знає.
Любила ся, кохала ся,
А серденько мліло:
Воно чуло недоленьку,
А сказать не вміло.
Не сказало, — остала ся,
День і ніч воркує,
Як голубка без голуба,
А ніхто не чує.

Не щебече соловейко
В лузї над водою,
Не співає чорнобрива,
Стоя під вербою.
Не співає: як сирота,
Білим сьвітом нудить.
Без милого батько, мати —
Як чужії люде;
Без милого сонце сьвітить —
Як ворог сьміеть-ся;
Без милого скрізь могила....
А серденько бєть-ся!

Минув і рік, минув другий,
Козака немає;
Сохне вона, як квіточка, —
Ніхто не питає.
»Чого вянеш, моя доню?«
Мати не спитала,
За старого, богатого
Нищечком єднала.
»Іди, доню!« каже мати:
»Не вік дївувати.
Він богатий, одинокий,
Будеш панувати!«
— »Не хочу я панувати,
Не піду я, мамо!
Рушниками, що придбала,
Спусти мене в яму!
Нехай попи заспівають,
А дружки заплачуть;
Легше менї в трунї лежать,
Ніж його побачить.«

Не слухала стара мати,
Робила, що знала;
Все бачила чорнобрива,
Сохла і мовчала.
Пішла в ночи до ворожки,
Щоб поворожити:
Чи довго їй на сїм сьвітї
Без милого жити?
»Бабусенько, голубонько;
Серце моє, ненько;
Скажи менї щиру правду
Де милий серденько?
Чи жив, здоров, чи він любить,

Чи забув, покинув?
Скажи ж менї: де мій милий?
Край сьвіта полину!
Бабусенько, голубонько,
Скажи, коли знаєш!
Бо видає мене мати
За старого за-між.
Любить його, моя сиза —
Серце не навчити;
Пішла б же я утопилась —
Жаль душу згубити.
Коли не жив чорнобривий,
Зроби, моя пташко,
Щоб до дому не вернулась...
Тяжко менї, тяжко!
Там старий жде з старостами...
Скажи ж мою долю!«
— »Добре, доню; спочинь трошки!
Чини ж мою волю!
Сама колись дївувала,
Теє лихо знаю;
Минуло ся, навчила ся:
Людям помагаю.
Твою долю, моя доню,
Позаторік знала,
Позаторік і зїлячка
Для того придбала.«

Пішла стара мов каламар
Достала з полиці.
»Ось на тобі сього дива!
Пійди до криниці;
Поки півнї не співали,
Умий ся водою,

Виний трошки сього зїльля,
Все лихо загоїть.
Випєш — біжи, яко мога;
Що б там не кричало,
Не оглянь ся, поки станеш
Аж там, де прощалась.
Одпочинеш; а як стане
Місяць серед неба,
Виний ще раз; не приїде —
В-третє випить треба.
За перший раз, — як за той рік,
Будеш ти такою;
А за другий — серед степу
Тупне кінь ногою.
Коли живий козаченько,
То зараз прибуде.
А за третїй — моя доню,
Не питай, що буде!
Та ще, чуєш, на хрести ся!
Бо все піде в воду.
Тепер же йди, подиви ся
На торішну вроду.«

Взяла зїльля, поклонилась:
»Спасибі, бабусю!«
Вийшла з хати: »Чи йти, чи нї?
Нї, вже не верну ся!«
Пішла, вмилась, напила ся,
Мов не своя стала;
В-друге, в-третє, та, мов сонна,
В степу заспівала:

»Плавай, плавай, лебедонько,
По синьому морю!
Рости, рости, тополенько,

Все в-гору та в-гору!
Рости тонка та висока
До самої хмари;
Спитай Бога: чи діжду я,
Чи не діжду пари?
Рости, рости, подиви ся
За синєє море:
По тім боці — моя доля,
По сім боці — горе.
Там десь милий чорнобривий
По полю гуляє,
А я плачу, літа трачу,
Його виглядаю.
Скажи йому, моє серце,
Що сьміють ся люде;
Скажи йому, що загину,
Коли не прибуде!
Сама хоче мене мати
В землю заховати...
А хто-ж її головоньку
Буде доглядати?
Хто догляне, розпитає,
На старість поможе?
Мамо моя, доле моя!
Боже милий, Боже!
Подиви ся, тополенько!
Як нема, заплачеш
До схід сонця ранїсїнько,
Щоб нїхто не бачив.
Рости ж, серце тополенько,
Все в-гору та в-гору!
Плавай, плавай, лебедонько,
По синьому морю!«

Таку пісню чорнобрива
В степу заспівала.
Зільля дива наробило —
Тополею стала.
Не вернула ся то дому,
Не діждала пари;
Тонка, тонка та висока —
До самої хмари.
По діброві вітер виє,
Гуляє по полю,
Край дороги гне тополю
До самого долу.

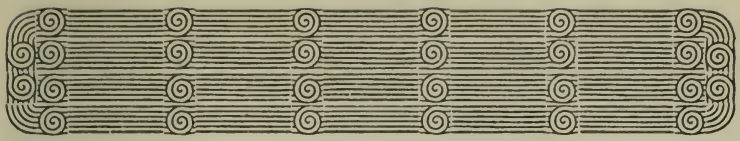

МАТИ.

(З анґлійського).

Син, одинак в сімї, лежав на смертній постели.

Се був четвертий вечір його смертної недуги. В кімнатї було душно, дозорцї немічні і потомлені.

Недужий хлопець перекладав голову з одного боку на другий і стогнав. Вже від трох днів він лиш зітхав і стогнав, а не говорив нічого.

Отець не міг вже довше вздержати погляду недужого сина, вийшов у великий сад, щоби подихати сьвіжим воздухом.

На дворі зустрів смерть, що нишком снувала ся коло хати.

„Хто ти?", спитав затрівожений отець, хоть добре знав, з ким має до дїла.

„Ти знаєш!", відповіла смерть. „Чи ти готов?„

„Готов?", спитав отець з острахом, а студений піт краплями виступив на його чоло.

„Я потребую конче взяти одно житє з отсього дому!", сказала смерть.

„То возьми мене!", відповів отець, „але пощади мого сина! Я пильнував його від найраньшої молодости, я дбав про се, щоби він виріс і був здоровий, я кріпив його тіло і духа. Я беріг його як ока в голові! Возьми мене, смерте!"

Смерть простерла руку: промовила: „Ходи!"

Але тут пробудила ся в души батька жадоба житя, а гадка, пійти місто сина на смерть, видала ся йому передвчасною. Він був ще в силї віку. Глянувши довкола себе, побачив сї всї місця, де він ще хлопцем грав ся, де жив щасливий і вдоволений. Там, позаду поміж деревами, виринула в сумерку сїльська церковця. У її стіп шуміла річка, а филї відбивали ся сумливо об береги.

Все те захопило його: доси він не звертав на се все уваги.

А смерть все держала простерту до нього руку.

Отець боров ся сам з собою в души, але серед сеї борби ставав він щораз немічнїйшим, а жадоба житя ставала у нього щораз могутнїйшою.

Він стояв у садї, який він сам вишлекав; побіч саду розстелила ся левада, по котрій він ще дитиною так часто бігав. Цьвіти позачиняли свої чашї до сну; все утишило ся; через те всякий шелест всякий звук тим виразнїйше долїтав до його уха. В віддали почув ся різкий свист льокомотиви; він знав сей поїзд; ним він нераз уже їздив. Чиж мав-би він нїколи вже не їхати?

Щож мав він дїлати? У своїм нутрі і в голосах природи він не находив на се питанє нїякої відповіди.

Птички колихали ся ще на вітях і додавали деревам житя і руху; всюда всьміхало ся житє, яке він готов був принести в жертву.

В стайни заржав його кінь. Собака його забрехала; усї ті голоси острим ножем врізували ся в його серце.

„Чи ти готов?", запитала ся ще раз смерть.

„Нї нї! Я не можу йти!", відповів отець прибитим голосом. Опісля відвернув ся і пішов з похиленою головою до дому.

Однак він не міг вступити до кімнати, в котрій лежав його син; нишком він пішов до своєї кімнати, сїв коло вікна і наслухував, як важко било ся його серце.

В кімнатї недужого остала мати і обі сестри, щоби доглядати недужого сина. А коли стало вечоріти, вийшла молодша сестра, щоби троха охолонути в садку. І вона замітила сю постать, і вона також дізнала ся, що говорить із смертю.

„Я потребую конче жертви із сего дому!", говорила смерть.

„Пощади мого брата, возьми мене!", молила дївчина дріжучим голосом. „Се моє друге я, ми були нерозлучні, він на мене не забуде!"

„Отже ходи!", сказала смерть і простерла руку.

Молода дївчина злякала ся постатї з простертою рукою. Глянула на небо засїяне зорями. З кождої зірки блестїло до ньої житє; тепер зірки не видали ся їй такими холодними і нїмими, як в деякі ночи. В уяві вона бачила намогильні хрести на кладовищи, неначе білі пальцї грізно простягнені до ньої. Там сріблом від місячного сяйва блестїла річка, там вужем тягнула ся вузка стежка до берега, котрою вона кождого ранка ходила за молоком.

Житє видало ся їй цїннїйшим; її серце нараз похолонуло і вона з плачем вернула до хати.

Пізним вечером вийшла старша сестра до саду. І вона зустріла ся зі смертю. „Я все ще жду!", промовив грізний гість.

„Добре, я піду з тобою!", сказала вона рішучо. „У мене доволї сили, щоби задля брата глянути тобі в лице. Ми разом грали ся, я і він учили ся з одної книжки і я навчала його всего того, що сама вміла.

Знов простягнула смерть руку і хотїла дївчину потягнути за собою.

Алеж старша сестра скоро почала роздумувати ся. Вона стояла на порозї житя; її житє не було вже її власностю, вона не могла вже ним після своєї вподоби орудувати. Вона втратила відвагу на згоду. Бо і щож мало стати ся з її судженим? Темна гущавина дерев, що бовванїла коло церкви, висловлювала своєю тїню її найсолодшу тайну. Тут він вперше приголубив її до себе, тут цїлував її. Тут коло ньої стояв рожевий кущ, з котрого вона зірвала сьвіжо розцвиту рожу, щоби йому сим дарунком звістити свою любов.

Недужий хлопець, там в душній хатї не знав ще нїяких радощів житя, він не мав ще що теряти. Всї пахощі старанно плеканого города вдарили на ню і утворили ланцюг, котрий звязав її з землею і її красою.

Мовчки відвернула ся і пішла, заливши ся сльозами, хоч була готова, щоби перевести борбу о житє.

Досьвіта вийшла мати в сад, приказавши тамтим пильнувати недужого.

Її очи були так зайшли сльозами, що зразу не добачила смерти, а помітила її аж тодї, коли станула перед ньою. Мати пізнала смерть відразу.

„Я знаю", промовила, „ти прийшла його забрати!"

„Не його, не о те менї розходить ся; я потребую лиш одного житя з тієї хати!"

Тодї мати випрямила ся і промовила спокійно, з усьмішкою: „Я готова!"

Смерть простягнула знов свою руку, щоби взяти свою жертву.

„Чи можу ще перед тим впорядкувати свою хату?", спитала мати.

„Можеш, я зажду."

Мати вернула до хати. Вона пішла по всїх кімнатах і оглянула, чи все в порядку. Відтак положила свої книжки і ключі в кімнатї старшої доньки. На останку пішла до кімнати, де лежав недужий і любо і довго вдивлювала ся в нього. Анї її чоловік анї доньки не мали відваги хоч би відізвати ся, бо знали дуже добре, що мати зустріла ся із смертю і тепер хотїла піти із ньою. Коли мати глянула на свого смертно хорого сина згадала собі ті часи, коли його носила на руках, а лице її зложило ся до веселого усьміху, котрий відбив ся на блїдім лици хорого.

Цьвіти розтворили свої пупінки, студений вітер сумерку повіяв по волосю матери і закинув його її на лице. Ще раз вона озирнула ся, поглянула скрізь город на церковцю, на цїле село. Вона згадала про свого чоловіка, про доньки, але знала також, що вони добре обезпечені і що вона спасе свого сина.

Але деж була смерть? Таж вона обіцяла заждати.

Не видно було нікого.

Аж тут надійшла постать вузкою стежиною від берега.

„Я готова!", сказала мати і простягнула руку.

Але і постать прорстягнула руку і хватила за руку матір.

„Моя сестра пішла вже", промовила постать.

„А ти?", шепотїла мати.

„Я є житє!"

Скорим зворотом обернула ся мати і побігла до хати.

На порозї зустрінув її чоловік.

„Тихо!", шепнув він до ньої, „наш син уратований. Він спить!"

НА ВЕЛИКДЕНЬ.

I.

Вже по всенощнім, вже по службі Божій
Виходять люди з церкви і кругом
Живим, неплетеним вінком
Стають на цвинтарі веселі, гожі.

Жінки як мальви, а дівки, як рожі
Стоять поважно над своїм добром
І ждуть, аж вийде пан-отець з хрестом
І посьвятить їм тії дари божі.

Спішіть ся отче! Рік цілий чекали
Вони на теє превелике сьвято,
Орали, сіяли, косили, копали.

Та сорок днів щось постили завзято
І знова рік цілий прийдеть ся ждати
Нім надійде таке велике сьвято.

II.

„Христос воскрес" дяки співають,
Пан-отець кропить, над село
Весняне сонце надійшло
І квіти пахнуть, дзвони грають.....

Щасливі ті, що паску мають!...
Ґаздині в біле полотно
Склали посьвячене добро,
Мужам завдали і манджають.

Між ними підросток — хлопчина
На силу двигає сьвячене
Аж ллєть ся піт і гнеть ся спина.

Та занесе.... Він не дитина...
Торік покійні несли тато....
Тепер на нього черга нене.

III.

Розговілись, поснїдали.
Раз у рік такий снїданок.
Мясо, булка, пива дзбанок —
І знов рік будуть чекали.

Аж тут гамір чути в дали.
Сонце, сьпіви — гарний ранок!
Гагілки — а на останок
Залунали самопали....

І не чуєш, де кінчить ся
Спів дївчат і гомін дзвонів,
Шелест лиш і шуми вітру.

Безлїч барв усяких, тонів
Гонить за собою, веть ся
Й розпливаєть ся в повітру.

СТАРИННИЙ ЗВИЧАЙ.

(З палестинських великодних споминів Ю. Мухи.)

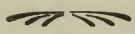

Тепла ніч під Великдень. Християнські богомольці, під сей великий празник численнійше навідують сьвятий город, сплять спокійно по численних домах приюту. Про що вони можуть мріти? Чи про перебуті невигоди на мори і суши, чи про рідню, що остала гень, там, у рідному краю, чи про рай і пекло?... Хто се може знати.

Нараз усі як один зривають ся на рівні ноги. Грімкі удари пястука лунають об двері кімнат: Вставайте, вставайте, сплюхи! Збирайте ся скорійше по сьвячену воду в долині Йосафата!

Постійний рух, метушня, гамір, крик.

Ось вже і стоїть Абу Меляк, услужний товмач, а вічна привітна усьмішка грає на його лици. Він має богомольців провести на місце прастарих церемоній, памятаючих перші зачатки християнства.

Ще хвилина і пестра юрба, у якій заступлені всі мови, всі народи, усі віки і поли з гомоном пливе через браму сьвятого Стефана. Ся брама в звичайні дни в ночи заперта. Днесь, в отсе велике сьвято на приказ баші її оба крила широко відчинені.

Наче чорна пропасть розкриває ся перед нами долина Йосафата. Ніодна пальма не схиляє тут

свого думного чола, ні одна цьвітка не усьміхне ся з поміж сірого каміня; лиш в ряди-годи колючий кактус, найшовши десь між скелями жмінку піску, коротає свій вік. Та се нічо не вадить, говорять музулмани. Тут має відбути ся страшний суд, а тоді сумежні скелї розсунуть ся, щоб стало місця для всїх: праведних і грішників. Пошарпані клуби мраки, що тут і там чіпають ся голих скель осяяних зеленковатим сьвітлом місяця, додають ще більше грози сьому понурому краєвидови. Здаєть ся, що якісь закляті руки, якісь марева снують ся по долинї, нїмі страшні. Лиш кроки путників грімким гомоном розлягають ся по скалистій стежцї, що крутим вужем вє ся у гору. Лиш від часу до часу залунає голос провідника, що обяснює отсї місця. Ось тут, у тім засїянім камінєм кутку, розбішена товпа укамінувала сьв. Стефана, першого мученика християнства. А ся керниця давала холодну воду Єзуїтам, по яких днесь вже і слїд пропав. Біла пляма ось там, у стіп Оливної гори, се гріб Марії. А тамта велика смуга насупротїві, се город Гетсеманський, у якім Юда поцїлунком видав Христа. Ще днесь стоїть там сїм старинних дерев оливних, яких пнї і галузє старанно попідпирано множеством підпор; сих сїм дерев, се майбутнї сьвідки поцїлунку Юди.

Та — се що? Посеред сего понурого краєвиду, нараз за скелею заяснїло тисячи горіючих сьвічок, смолоскипів, ріжнокольорових паперових лїхтарень. Приспішаємо кроків. Дійшовши на дно долини бачимо, що се не рухи, не блудні огнї, але численні богомольцї, що сповняють таємничу церемонію. Зараз перед нашими стопами вє ся срібна лента потока Кедрона. Його дрібні филї щось

шепочучи, щось говорячи біжуть по білих камінцях. Береги річки заросли дрібними кущами. Сей і тамтой беріг потока густо засїли незлїчимі товпи мовчазного народа. Найдете тут всї народи з далекого востока і западу. Кождий з богомольців схиляє ся, шепчучи молитву (бо голосно говорити не вільно) і черпає принесеною посудиною холодну воду з потока.

Отсей дивний звичай сягає дуже давних, бо ще поганських часів. І коли християнство поставило свій хрест на руїнах давних вірувань, сей звичай змодифікований, лишив ся аж по нинїшні днї. І як колись, перед десятками столїть, так само і днесь, черпають холодну воду Кедрону у малї фляшочки і дзбаночки. А сї фляшочки помандрують тисячі миль, в далекі краї, щоб найти почесне місце у хатї богомольця, там, у його ріднім краю.

Довго стоїмо, глядячи на нїмі товпи, заслухані в глуху мовчанку. Нараз, там на обрії, краєць неба став сїріти. І майже в ту саму мить стрілили золоті лучі сонця з поза камянного валу. Дзвінок на Сіонї задзвонив. Зразу сам один, несьміло, наче страхаючи ся чогось. Та за хвилину залунав голос другого, третого, а там вже і десятого. Могучі звуки линуть понад сьвятим містом, благовістячи: Христос воскрес!

Переповів А. Ц.

Дні нашої слави і недолї.

МАРЕЦЬ.

1-го марта 1386

наступила перша злука Литви з Польщею. Наші українські землї, під ударами, заданими їм перед 100 лїтами першими нападами Татар, стали легкою добичю литовських князїв. Але у нас була тодї вже висока культура, і тому вскорі наші дикі завойовники, Литовцї, підпали під наш вплив до того степеня, що на дворах литовських князїв заведено нашу мову. Вскорі усї просьвічені та визначнїйші Литвини переняли ся до того степеня нашою культурою і звичаями, що винародовили ся і стали Українцями. В сей спосіб наша княжа Русь переродила ся в литовсько-українське князївство. Тимчасом Поляки важко напирані Нїмцями зрозуміли, які користи їм вийшлиб, коли-б вони злучили ся з могутньою литовсько-руською державою. Наслїдком їх зусиль було се, що польська королева Ядвіґа повінчала ся з поганим з лиця литовським князем Ягайлом. Отсе вінчанє відчинило Польщі перші ворота на нашу Україну, а для нас стало віщуном пятьсотлїтної ляцької, шляхетської неволї.

2-го марта 1861 р.

знесено в Росії кріпатство. Царі, які хитрощами і недодержаними обіцянками приманили українські землї до добровільної злуки з Москвою, поволи, постепенно закріпощували все більше і більше Україну. Доконала її остаточно цариця Катерина II. Вона скасувала гетьманство, завела на Україні дворянство, рекруччину, зруйнувала Січ, а остаточно завела кріпатство. Вольний нарід пішов у невольники московським панам і своїм підпанкам. І майже сотню лїт знущали ся пани над людом, продавали, катували, знасилували його гірше своєї худоби. І навіть нашому найбільшому поетови, Тарасови Шевченкови, тяжко приходило ся мучити кріпаком. І тому він своє житє ціле поклав на борби за визволенєм нашого люду з кріпацтва, яке було для нього найбільшим лихом. Та вмер Шевченко, не діждавши ся свойого найгорячійшого бажаня: бачити знесенє кріпацтва. Доперва коли кримська війна, в якій бороли ся проти Росії Франція та Анґлія, скінчила ся для Росії нещасливо, доперва тодї російський уряд рішив ся під напором обставин, послїдний в Европі, знести на своїх землях кріпатство. Стало ся се 2-го марта 1861 р.

4-го марта 1780 р.

з приказу царицї Єлисавети зібрала ся у Глухові козацька старшина і тут обрано з її наказу гетьманом України Кирила Розумовського.

5-го марта 1649 р.

наступило перемирє гетьмана Богдана Хмельницького з воєводою Кисїлем в Переяславі, на основі

котрого польські війска до дня 3-го червня не мали переступати границь зазначених ріками Припетю, Гринем та Случем.

9-го марта 18914 р.

уродив ся в убогій кріпацькій семії, в селї Кирилівці, звенигородського уїзду, Тарас Шевченко, найбільший ґеній-поет Руси-України.

10-го марта 1816 р.

помер Тарас Шевченко в Петербурзї, проживши 47 лїт.

13-го марта 1169 р.

суздальський князь, Андрій Боголюбський напав на Київ. Як дика орда, лютували Суздальцї у столици. Два днї — оповідає лїтописець, грабували вони і палили, мордували мешканцїв, жінок та дївчат забирали собі, старцїв та дїтий мордували без милосердя, обдирали церкви та монастирі, забирали ікони, книжки, ризи, дзвони, палили церкви. З того часу Київ на довгі а довгі столїтя підупав, гірше, як по страшних нападах татарського Батія. Андрій Боголюбський знищив Київ тому, бо він став основателем пізнїйшого царства московського і хотїв осередок полїтичного житя в Київі знищити а перенести на північ, до своєї столицї. А здїлав се найбільше варварським наїздом на Київ, про який вміє розказати історія.

20-го марта 1669 р.

славний полковник, Іван Богун, віднїс сьвітлу побіду над польськими війсками під Винницею.

ЦЬВІТЕНЬ.

2-го цьвітня 1111 р.

князь Володимир Мономах над рікою Сольницею розбив на прах орди диких Половців. Половці, се був народ споріднений з Турками і Татарами, який за княжого періоду був пострахом наших земель. Остаточно не стало нашим князям терпцю і вони зібрали ся разом і великою силою рушили на Половців. Їх наскочили в степах, і хоч Половців була страшна сила, розбили їх на прах: двайцять половецьких князів впало на поли битви. Побідники, забравши богату добичу вернули домів. Се було в 1103 р. В 1111-ім році ходив опять на Половців сам князь Володимир і над Доном їх опять розбив. Остаточно ся послдїна побіда Володимира зломила на завсїгди силу Половців. Вони перестали нападати на руські землї, а навіть стали йти у найми до наших князів.

7-го ьцвітня 1889 р.

помер галицький поет, Володимир Шашкевич.

12-го цьвітня 1596 р.

випала битва козацьких атаманів Наливайка і Лободи з польськими військами, якими проводив Жолкєвські. Наливайко, назбиравши довкола себе богато утїкачів і козаків, що хоронили ся в степи перед утиском польських панів, які чорною хмарою посунули на українські землї, став навідворот нападати на панські маєтки і грабувати їх. Се був один з перших оружних протестів нашого народу

проти ляцького гніту. Польський король повелів коронному гетьманови, Жолкєвському, рушити проти Наливайка, Наливайко звернув ся тоді о поміч до запорожських козаків, у яких тоді отаманом був Григорій Лобода. Лобода з початку не знав, що йому робити. Та обставини так склали ся, що він таки бачив ся приневолений піти в поміч Наливайкови. Коло озера Острий камінь, недалеко Білої Церкви, Жолкєвські напав на табор Наливайка і Лободи. Та сї сей напад відбили так хоробро, що Жолкєвскі зазнавши величезних страт, мусїв відступити ся до Білої Церкви.

12-го цьвітня 1898 р.

Мирослав Січинський застрілив галицького намісника, ґр. Андрія Потоцького.

14-го цьвітня 1340 р.

помер Юрій II. (Болеслав Тройденович), послїдний самостійний, галицький князь; його отруїли галицькі бояри за се, що він заводив і підпирав латинську віру. Польський король, Казимір Великий, користаючи з заколоту, який настав в галицькім князївстві по смерти Юрія, хильцем, лїсами та нетрами підійшов під Львів, і забрав його. Та галицькі бояри не хотїли допустити, щоб над ними панував чужинець, кинули ся о поміч до Татар. На чолї бояр стояв Дмитро Дедко. Татари допомогли їм і Казимір мусїв покидати Галичину. Та не кинув думки про Галичину і в девять лїт пізнїйше, коли Литовцям прийшло ся тяжко воювати з Нїмцями Хрестоносцями, він опять її загарбав. З того часу Галичина, яка перша з українських земель дістала ся під польську власть, оставала у нїй найдовше, бо аж до розбору Польщі.

17-го цьвітня 1093 р.

помер князь Всеволод, батько князя Володимира Мономаха.

17-го цьвітня 1847 р.

російська поліїція арештувала Тараса Шевченка, за належанє до Кирило-Методіївського братства.

19-го цьвітня 1885 р.

помер наш великий історик, Микола Костомарів.

20-го цьвітня 1132 р.

помер князь Мстислав, син Володимира Мономаха.

21-го цьвітня 1113 р.

помер київський князь Сьвятополк.

25-го цьвітня 1622 р.

помер гетьман Петро Конашевич Сагайдачний.

25-го цьвітня 1910 р.

помер письменник і драматичний артист, Марко Кропивницький.

27-го цьвітня 1904 р.

помер письменник і драматичний артист, Михайло Старицький.

ДО ВІДОМА ВСІМ ІНТЕРЕСОВАНИМ.

Отсим пригадуєсь і просить ся, щоби члени „Просьвіти", які до нині не заплатили еще передплати на просьвітні книжочки, — конечно вирівнали свій довг сего місяця, бо инакше таким членам книжочок за май вже не вишлемо.

Гроші належить слати або чеком, або через „Money Order".

Чек чи „Money Order" треба виписати на імя:

ALEX HORBAL

135 Main Street, Derby, Conn.

а опісля сей чек чи „Money Order" не засилати до д. Горбаля в Derby, Conn., але до уряду „Просьвіти" на адресу:

„P R O S V I T A"

83 Grand Str., Jersey City, N. J.

Від редакції Пр. К. Р. Н. С.

AP
58
U5P76
1914
ch.4

Pros'vita

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 30 08 02 011 4